

WOPERA ZSUZSA*

A dogmatika vagy a gyakorlat elsőbbsége?

I. Bevezetés

Az elmúlt húsz évben nem emlékszem olyan Pp.-s tudományos közéleti eseményre, legyen az szakmai konferencia, tudományos diákköri rendezvény, doktori fokozatszerzési eljárás, kodifikációs munkacsoport, amelynek az ünnepelt, Szabó Imre professzor úr ne lett volna aktív résztvevője. Szakmai tapasztalatai, józan meglátásai és persze összetevészhetetlen humora gyakran vitte előre az éppen aktuális perjogi problémákon való elmélkedést, legyen szó perhatékonyságról, szakértői bizonyításról, kísértékű vagy kiemelt jelentőségű perekről vagy éppen e két évtized meghatározó jelentőségű feladatáról, az új polgári perrendtartás előkészítésében meghozott döntésekről. Imre egyszerre gyakorló jogász, ügyvéd, választottbíró, de ugyanakkor tudósember is, így magától értetődőnek tartottam, hogy ünnepi kötetében azt a dilemmát érzékeltessem a *polgári perrendtartásról szóló 2016. évi CXXX. törvény* (a továbbiakban: Pp.) első átfogó módosítását megvalósító *2020. évi CXIX. törvény* (a továbbiakban: Pp. Novella) kapcsán, ami nem ritkán az elmélet és a gyakorlat között feszül. Vajon mi a kívánatos, ha az elméleti vagy, ha a gyakorlati szempontok határozzák meg a perjogi szabályozást, teremthető-e egyensúly a dogmatika és a hatékony jogalkalmazás szempontjai között?

Megoszlanak az álláspontok arról, hogy egy olyan kódex esetében, amely 64 év után váltotta fel a korábbi perrendtartási törvényt, nem túl korai-e a novelláris szintű módosítás, nem kellett volna több időt hagyni a bíróságok, más jogalkalmazó szervek és a jogkeresők számára a Pp. által bevezetett újításokban¹ való gyakorlat megszerzéséhez, illetve arra, hogy az új szabályozás előnyei megmutatkozhassanak.² Ez a folyamat nem 2-3 évben mérhető. Joggal vetődik fel ez a kérdés, ugyanis azoknak a problémáknak a jelentős része, amelyek 2018-2019-ben még felmerültek a Pp. alkalmazásával kapcsolatban, mára,

* miniszteri biztos, egyetemi tanár, tanszékvezető, ME Állam- és Jogtudományi Kar

¹ Hasonló kérdéseket boncolgatott MAGYARY Géza 1918-ban megjelent tanulmányában a polgári perrendtartásról szóló 1911. évi I. törvénycikk hatálybalépését követő harmadik évben. Lásd: MAGYARY GÉZA: *Tudományos perjog*. In: Magyary Géza összegyűjtött dolgozatai. Magyar Tudományos Akadémia Kiadása. Budapest, 1942. 42–46. pp.

² Az új szabályozás elfogadásával vagy elutasításával kapcsolatos bírói attitűdök kapcsán VIRÁG Csaba rámutat arra, hogy a negatív bírói viszonyulás leronthatja vagy egyenesen contra legem alkalmazásra és értelmezésre vezetheti a bírót. VIRÁG CSABA: *Az új polgári perrendtartás alkalmazásának kihívásai, Bírói attitűdök a perrend egyes új jogintézményeivel kapcsolatban*. In: *Bírósági Szemle*, 2020. I. évfolyam, I. szám. 19. p.

a megfelelő jogértelmezéssel és az új jogintézmények alkalmazásában való jártasság megszerzésével, megnyugtatóan rendeződtek.

A Pp. Novella a Pp. koncepcióját is érintette és jelentős részben ott módosította a törvényt, ahol továbbra is fennállt egy új jogintézménnyel vagy szabályozással kapcsolatos jogalkalmazási probléma, vagy máig széttartó a joggyakorlat, továbbá nem alakult ki egységes jogértelmezés, vagy amelyek a gyakorlati tapasztalatok alapján a felek számára felesleges adminisztrációs teherként jelentkeztek. Azt mondhatjuk, hogy a Pp. Novella a gyakorlati tapasztalatok alapján a jogalkalmazói igények figyelembevételével egyszerűsíti és rugalmasabbá teszi a szabályozást. Megjegyezzük, hogy ezekre a kisebb, olykor jelentősebb terjedelmű módosításokra szinte valamennyi olyan európai országban is sor került, ahol a jogalkotó a korábbi eljárási szabályoktól jelentősen eltérő újításokat vezetett be a perjogi szabályozásba.³

A Pp. Novella által bevezetett módosítások döntő többségét az Igazságügyi Minisztériumban 2019 őszétől működő, a Pp. hatályosulását elemző kodifikációs bizottság készítette elő, amelyben az egyes hivatásrendek delegált képviselői vettek részt: bírák, ügyvédek, ügyészek, kamarai jogtanácsosok, közjegyzők, végrehajtók. A bizottság tematikusan haladva megvizsgálta a Pp. hatályosulásának tapasztalatait a keresetlevél előterjesztésétől kezdve, meghatározva azokat a beavatkozási pontokat, ahol a bizottság indokoltan tartotta a módosítást. Jellemző volt, hogy a különböző hivatásrendek képviselői ugyanazokat a problémákat azonosították. A bizottság 2020 júniusában fejezte be a munkáját, ezt követően kezdődött meg a törvényjavaslat kidolgozása. A Pp. Novella előkészítéséhez munícióul szolgáltak a Kúria elnöke által felállított konzultációs testületek (KKT) és a Civilisztikai Kollégiumvezetők Országos Tanácskozásának (CKOT) állásfoglalásai is, de az figyelemmel volt számos olyan javaslatra is, amelyet ügyvédek, jogtanácsosok, szakmai szervezetek közvetlenül juttattak el a törvényt előkészítő minisztériumhoz. A Pp. Novella módosításai jelentős mértékben támaszkodtak „A keresetlevél visszautasításának vizsgálata tárgykörében felállított joggyakorlat-elemző csoport összefoglaló véleményére” (a továbbiakban: Vélemény), amelyet a Kúria joggyakorlat-elemző csoportja tett közzé 2020 márciusában⁴ egyéves vizsgálódást követően.

A tanulmányban – a terjedelmi korlátokra tekintettel – a Novellának a Pp. általános részét érintő azon módosításait tárgyaljuk, ahol a jogalkotó a gyakorlati szempontokat helyezte a dogmatika elé.

³ Így pl. Finnországban, Szlovéniában, Romániában. Az 1999-ben elfogadott Szlovén Pp.-t több alkalommal is módosították. 2017-ben alapvető reformra került sor. Lásd ezzel kapcsolatban: DUNJA JANDL, KATJA BALAZIC: *Modernisation of the Slovenian Civil Procedure Act* ceelegalmatters.com/slovenia/7435-modernization-of-the-slovenian-civil-procedure-act A skandináv országok Pp. módosításaival kapcsolatban lásd: LAURA ERVO: *Tárgyalás-előkészítő eljárások skandináv modelljei polgári ügyekben*. In: Jogtudományi Közlöny 2009. 64. évf. 2. szám.

⁴ A keresetlevél visszautasításának vizsgálata tárgykörében felállított joggyakorlat-elemző csoport összefoglaló véleménye. 2019.EI.II.J.GY.P.2. szám kuria-birosag.hu/sites/default/files/joggyak/a_keresetlevel_visszautasitasanak_vizsgálata_összefoglaló_velemeny.pdf

1. A keresetindítással kapcsolatos módosítások fő irányai

A keresetindítással kapcsolatos változtatások elsődleges mozgatórugója a perindítás megkönnyítése volt, amelyet a keresetlevél visszautasítások 2018-ban tapasztalható nagy száma indokolt.

1. 1. A jogi képviselővel eljáró fél által előterjesztett keresetlevél kötelező tartalmi elemeinek változásai

Számos CKOT és KKT állásfoglalás foglalkozott a keresetlevél tartalmi elemeinek megfelelőségével, a keresetlevél perfelvételre való alkalmasságának értelmezésével és ezzel összefüggésben a keresetlevél visszautasításának vagy hiánypótlásra történő felhívásának kérdéseivel. A Vélemény közel 1700, a keresetlevél visszautasításával végződő ügy vizsgálatát követően számos, a Pp. Novella által bevezetett módosításokhoz alapot adó megállapítást, javaslatot tett.

A keresetlevél érdemi részében a kereseti kérelem megfogalmazásával kapcsolatos követelmény változik, mert a Vélemény alátámasztotta, hogy kifejezetten gyakorinak tekinthető a keresetlevél érdemi részét érintő hibákra, hiányosságokra alapított visszautasítás,⁵ ezek közül is a leggyakoribb a kereseti kérelem értelmezésére visszavezethető visszautasítás.⁶

Erre tekintettel a Pp. Novella a Pp. 170. § (2) bekezdésének a) pontját úgy módosítja, hogy „a keresetlevél érdemi részében a bíróság döntésére irányuló határozott kereseti kérelmet kell feltüntetni”.

Ehelyütt utalunk kell ugyanakkor arra, hogy a Pp.-ben a kereseti kérelem szóhasználatának megváltoztatásával a jogalkotó szándéka arra irányult, hogy a petitummal kapcsolatos évtizedes bírói gyakorlatot tételes joggá transzformálja, és úgy fogalmazza meg a kereseti kérelem előadására vonatkozó szabályt, hogy abból kitűnjön, hogy a törvény azt várja el a felperestől, hogy kérelme, az annak való helytadás esetén leképezze a bíróság ítéletének rendelkező részét.⁷

A kereseti kérelemmel kapcsolatban gyakori volt az olyan jogértelmezés,⁸ ami indokoltá tette, hogy a jogalkotó egyértelművé tegye, hogy a Pp. nem vár el többet a petitum tekintetében, mint a polgári perrendtartásról szóló 1952. évi III. törvény (a továbbiakban: 1952-es Pp.)

⁵ Erre a megállapításra jutott a Vélemény 33. pontja is. Vélemény 11. p.

⁶ Lásd ezzel kapcsolatban a 3408/2020. (XI. 13.) AB végzést.

⁷ A 47. számú KKT állásfoglalás indokolásában is megerősítette, hogy „A kereseti kérelem határozottságával összefüggésben megfogalmazott feltételek nem azonosíthatók azonban azzal a követelménnyel, hogy a bíróság a kereseti kérelem egyszerű átemelésével, vagy annak tükörszerű átfordításával hozhassa meg a döntését. A jogvédelmi igény azonosíthatósága, valamint a kereseti kérelem alapján meghozható döntés azonosítása azt jelenti, hogy a bíróság számára egyértelmű a megszövegezendő rendelkező rész tartalma.”

⁸ A Vélemény 40. pontja szerint: Összességében megállapítható, hogy a bíróságok a Pp.-nek a kereseti kérelem (petitum) előadásával kapcsolatos követelményét szigorúan értelmezik; azzal szemben gyakran ugyanazt a követelményt támasztják, mint az ítélet rendelkező részével. Ez utóbbit szemléletesen tükrözik az olyan visszautasító végzések, amelyekben a bíróságok szükségtelenül, szinte teljeskörűen hivatkozzák az ítélet rendelkező részével szembeni követelményeket megfogalmazó bírói gyakorlatot. (Vélemény 12. o.) kuria-birosag.hu/sites/default/files/joggyak/a_keresetlevél_visszautasitanak_vizsgálata_összefoglaló_velemenypdf

A Pp. 170. § (2) bek. e) pontjában foglalt *bizonyítási indítványok előadására* vonatkozó rendelkezés is egyszerűsödik, mert a bizonyítási indítványban a Pp. 275. § (1) bekezdésének módosítása miatt már csak a bizonyítani kívánt tényt és a bizonyítási eszközt kell megjelölni.

A *keresetlevél záró részében* elvárt tartalmi elemek egyszerűsítése a jogkeresők igényérvényesítésének könnyítését célozva kiiktatja a joggyakorlat által feleslegesnek tekintett tartalmi elemeket.

1. 2. A jogi képviselővel eljáró fél keresetlevele hiányosságának jogkövetkezményei

A Pp. fenntartotta az 1952-es Pp. 124. § (2) bekezdésének 2000. január 1-jén hatályba lépett rendelkezését, és hiánypótlási felhívás kiadása nélkül kötelezővé tette annak a keresetlevélnek a visszautasítását, amely nem tartalmazza a kötelező tartalmi elemeket és alaki kellékeket [Pp. módosítás előtti 176. § (1) bek. j) pontja]. A Vélemény megállapította, hogy a keresetlevél visszautasítások döntő hányada erre a pontra vezethető vissza, és több helyen utal arra, hogy a keresetlevéllel szemben a Pp. által támasztott fokozott elvárások mellett megfontolandó lehet a hiánypótlás szélesebb körben történő lehetővé tétele.

A jogi képviselővel eljáró fél keresetlevelének tartalmi hiányossága esetén különösen az tette megfontolandóvá a hiánypótlás lehetőségének újbóli megteremtését, hogy a bíróságok a keresetlevél perfelvételre való alkalmasságának megítélésénél *gyakran már a jogvita érdemi kérdéseit illetően foglaltak állást*,⁹ és sokszor ez vezet visszautasításhoz.

A Pp. jogalkotói szándéka szerint a keresetlevél tartalmi követelményeinek teljesítése annyiban *formális*, hogy, ha azokat a fél teljesíti – függetlenül azok tartalmi helyességétől vagy következetességétől –, akkor a keresetlevél visszautasításának helye nincs, a keresetlevelet perfelvételre alkalmasnak kell tekinteni. A Vélemény több helyen is megállapította, hogy a keresetlevél tartalmi értékelésénél a bíróság gyakran túlterjeszkedik a vizsgálható és vizsgálható szempontokon, olyan követelményeket támaszt a felperessel szemben, amelyek nem következnek a Pp. 170. §-ának rendelkezéseiből. Az emiatti visszautasítások visszatérő érve, hogy a bíróság a felperes tényállításait „kevésnek”, „nem relevánsnak”, vagy a jogi érvelés tekintetében „nem elég meggyőzőnek” tartja.¹⁰

Mindezekre tekintettel egészítette ki a Pp. Novella a Pp. 176. §-át azzal a rendelkezéssel, mely szerint a „keresetlevél perfelvételre való alkalmassága szempontjából nem vizsgálható a keresetlevél érdemi részében előadott azon kérelem, állítás, illetve érvelés, amelynek értékelése az ügy érdemére tartozik, valamint az sem, hogy a felperes által megjelölt bizonyítékok, bizonyítási indítványok alkalmasak-e, illetve elegendőek-e a keresetlevélben foglaltak alátámasztására.” [Pp. 176. § (6) bekezdés]

⁹ Lásd erről bővebben: WOPERA Zsuzsa: *A felek és a bíróság közötti szereposztás a keresetindítás során*. In: Miskolci Jogi Szemle XV. évfolyam, Különszám 2020. 357–362. pp. www.mjsz.uni-miskolc.hu/files/10844/42_woperazsuzsa_t%C3%B6rdelt.pdf

¹⁰ Vélemény 42. pont, de hasonló véleményt fogalmaz meg a 64. pont is. (Vélemény 12. p. és 16. p.) kuria-birosag.hu/sites/default/files/joggyak/a_keresetlevel_visszautasitanak_vizsgálata_osszefoglalo_velemenypdf

1. 3. A jogi képviselő nélkül eljáró fél perindításával kapcsolatos változások

A jogi képviselő nélkül eljáró fél keresetindítási lehetőségeit tovább szélesíti a Pp. Novella azzal, hogy a jogi képviselő nélkül eljáró felek számára sem teszi kötelezővé a Pp. 246. § (1) és Pp. 257. § (1) bekezdéseiben meghatározott nyomtatványok használatát. Hangsúlyozandó, hogy a jogi képviselő nélkül eljáró felek számára továbbra is rendelkezésre állnak a *polgári perben és a közigazgatási bírósági eljárásban alkalmazható nyomtatványokról szóló 17/2020 (XII. 23.) IM rendelettel* módosított nyomtatványok, amelyek tartalmát és a nyomtatványokhoz tartozó tájékoztatásokat a jogalkotó hozzáigazította a Pp. Novella rendelkezéseihez.

A Pp. Novella a jogi képviselő nélkül eljáró fél esetében tovább *egyszerűsíti a keresetlevél, viszontkereset-levél, beszámítást tartalmazó irat, illetve az írásbeli ellenkérelem kötelező tartalmi elemeit*. Az egységes jogértelmezés érdekében egyértelművé teszi, hogy a félnek az érvényesíteni kívánt jogot, illetve az anyagi jogi kifogást az annak alapjául szolgáló *tények előadásával* kell megjelölni. Alapul véve a BDT2019. 4085. II. részében korábban már idézett állásfoglalást, a Pp. Novella akként módosítja a Pp. 247. §-át, mely szerint a keresetlevél záró részében a per tárgyának az értékét, illetve a bíróság hatáskörét és illetékességét – ha az ügyben külföldi elem van, a bíróság joghatóságát – megalapozó adatokat akkor kell feltüntetni, ha azok a keresetlevél érdemi részében feltüntetett adatok alapján nem állapíthatók meg.

A Pp. Novella a Pp. 246. §-ában foglalt nyomtatványok használatának fakultatívva tételéhez igazítja a hiánypótlásra vonatkozó szabályokat, továbbá előírja a bíróság számára, hogy a beadvány valamennyi hiányát sorolja fel, a hiánypótlásra való felhívás szövegét pedig a fél jogban járatlanságához igazodó módon fogalmazza meg, amely elősegíti, hogy a laikus fél teljesíteni tudja a hiánypótlásra történő felhívásban foglaltakat. A jogalkalmazói visszajelzések alapján gyakran fordult elő, hogy a jogi képviselő nélkül eljáró fél számára kiadott hiánypótlásra történő felhívás bonyolultsága miatt a fél meg sem próbálkozott a keresetlevél újbóli beadásával. A Vélemény is megfogalmazta, hogy „számos ügyben volt tapasztalható, hogy a hiánypótlási felhívás általánosságban, nem az adott ügyre egyediesített hiányok pótlásáról szólt (például: „terjesszen elő a Pp. 170. §-nak megfelelő tartalmú keresetlevelet”).¹¹

A jogi képviselő nélkül eljáró fél továbbra is előadhatja a szóban nyilatkozatát, amelyet a bíróság jegyzőkönyvben vagy az erre rendszeresített nyomtatványon rögzít.¹²

2. A perfelvételi szakot érintő főbb változások

A perfelvételi szak a perfelvételre alkalmas keresetlevél alperes számára történő kézbesítésével, a kereset közlésével kezdődik [Pp. 179. § (1) bekezdés].¹³ Ezzel egyidejűleg hívja

¹¹ Vélemény, 111. pont, 24. p. kuria-birosag.hu/sites/default/files/joggyak/a_keresetlevel_visszautasitanak_vizsgalata_osszefoglalo_velemenypdf

¹² Lásd erre vonatkozóan a BÜSZ 7. § (1) és (2) bekezdését, melyet az egyes büntetőjogi és igazságügyi tárgyú igazságügyi miniszteri rendeletek módosításáról szóló 20/2020. (XII. 30.) IM rendelet igazított a Novellával módosított Pp. szabályokhoz.

¹³ Lásd erről bővebben: ZSITVA ÁGNES: *Perfelvételi szak*. In: Kommentár a polgári perrendtartáshoz. (szerk.: Wopera Zsuzsa) Wolters Kluwer Budapest, 2019. 479–480. pp.

fel a bíróság az alperest a már perfelvételi iratnak minősülő írásbeli ellenkérelem 45 napon belül történő előterjesztésére. Ha az alperes ellenköveteléssel is élni kíván, viszontkeresetét illetve a beszámítását az ellenkérelem előterjesztésére nyitva álló határidőn belül kell írásban előterjesztenie.

A Pp. Novella lehetővé teszi, hogy az alperes az írásbeli ellenkérelem előterjesztésére nyitva álló határidő lejártát követően is előterjeszthessen *viszontkeresetet* a perfelvételt lezáró végzés meghozataláig, ha valószínűsíti, hogy az előterjesztés alapjául szolgáló ok önhibáján kívül az írásbeli ellenkérelem előterjesztésére nyitva álló határidő lejártát követően jutott a tudomására vagy következett be. Ilyen ok lehet pl. a felperes keresetváltoztatása. A Pp. Novella lehetőséget ad arra is, hogy a viszontkeresetet az alperes a perfelvételi tárgyaláson szóban is előterjeszthesse. A *beszámítás* előadásának szabályai hasonlóan változtak 2021. január 1-jétől.

A Pp. Novella a Pp. 182. § (2) bekezdésének módosításával azt is lehetővé teszi, hogy a fél a bírósági meghagyás elleni ellentmondás előterjesztésével viszontkeresetet is előterjesszen.

Az *írásbeli ellenkérelem* (Pp. 199. §) tartalma, a keresetlevél tartalmához hasonlóan egyszerűsödik: az érdemi védekezés körében kötetlenebbül lehet előadni a keresetlevélben előadottakat vitató és cáfoló nyilatkozatokat és az alperes nem köteles jogi érvelést előterjeszteni. Könnyíti az alperes helyzetét, hogy keresethalmazat esetén az érdemi védekezésnek ugyan valamennyi,almazatban érvényesített keresetre ki kell terjednie, de a védekezés azonos tartalmi elemeit elegendő egyszer előadni.

A Pp. Novella változtat a *kereset-és ellenkérelem-változtatás* Pp. szerinti koncepcióján. Ez ugyan nagyobb hatással van az érdemi tárgyalási szakra, de már jelentőséggel bír a perfelvételi szakban is. A Pp. Novella a Pp. 7. § (1) bek. 4. és 12. pontjának módosításával egyértelművé teszi, hogy 2021. január 1-jétől keresetváltoztatásnak csak a jogállítási és a kérelem megváltoztatása tekintendő, azaz a *tényállítási és a jogi érvelés megváltoztatása nem minősül* kereset-illetve ellenkérelem-változtatásnak.

A Pp. – a korábbi szabályozási hiányt pótolva – egyértelműen definiálta a kereset-illetve ellenkérelem-változtatás fogalmát. A keresetváltoztatás a kereset mindhárom elemében, a jogállításban, tényállításban és a kereseti kérelemben történő változást egyaránt keresetváltoztatásnak tekintette, azaz a keresetváltoztatás fogalma a keresetlevél érdemi részéhez igazodott. Ennek a dogmatikailag tiszta rendszernek az alkalmazása a gyakorlatban azonban azzal a következménnyel járt, hogy különösen a jogi képviselő nélkül eljáró felek előadásaiban felmerülő, a jogvita eldöntése szempontjából nem releváns, de korábban elő nem adott tények keresetváltoztatásként történő kezelése olyan adminisztrációs teherként jelentkezett az eljárás során, amely már a felek közti valódi jogvita eldöntését hátráltatta. A családjogi perekben ez különösen nagy problémát jelentett a feleknek a per folyamán is folyamatosan változó életviszonyaira tekintettel. A helyzet kezelése érdekében a joggyakorlat elkezdte kategorizálni a tényeket releváns, elsődleges, a keresetet közvetlenül megalapozó vagy nem releváns, másodlagos, bizonyító tényekként és csak a releváns, elsődleges tények megváltoztatását tekintette kereset-változtatásnak.¹⁴

¹⁴ Lásd pl.: CKOT 2019. április 15. 11. számú állásfoglalás: A keresetváltoztatásra irányadó szabályok értelmezhetőek-e oly módon, hogy csak a releváns, elsődleges tények megváltoztatása vagy ilyen tények előadása minősül keresetváltoztatásnak? Ettől eltérő értelmezés esetén a fél előadásában folyamatosan felmerülő, sok

Ezek a magyarázatok további jogértelmezési problémákhoz vezettek, mert a felek vagy a bíróság eltérően ítélné meg egy tényállításnak a jogvita eldöntése szempontjából a relevanciáját.¹⁵ A jogértelmezési viták lezárása elkerülhetetlenné tette, hogy a Pp. Novella a kereset- és ellenkérelem-változtatás fogalmából a tényállítások és a jogi érvelés megváltoztatását kiiktassa.

Ha a perfelvételi szakban a felek a korábbiakban előadottaktól eltérő, vagy további tényre vagy jogi érvelésre kívánnak hivatkozni, nem kell kereset-vagy ellenkérelem-változtatást tartalmazó nyilatkozatot előterjeszteniük, és a bíróságnak sem kell erről alakoszerű döntést hozni. Ha pedig keresetet, viszontkeresetet vagy ellenkérelmet kívánnak változtatni, azt a Pp. 202. § módosítása miatt már megtehetik *előkészítő iratban, bírósági felhívás nélkül* is. Ez a módosítás jelentős hatással van a perfelvételi szakra és *oldja azt a kötött nyilatkozási rendet*,¹⁶ amely miatt több kritika érte a Pp. perfelvételi szakra vonatkozó szabályozását.¹⁷

A gyakorlatban a legtöbb problémát a kereset- és ellenkérelem-változtatás előterjesztése¹⁸ jelentette, amelyet – ha a bíróság nem rendel el további írásbeli perfelvételt, azaz nem hívta fel a felperest válasziratra, az alperest viszontválaszra – a felek, erre irányuló bírói felhívás hiányában, csak a perfelvételi tárgyaláson tudtak előadni, ez pedig jellemzően a perfelvételi tárgyalás elhalasztását eredményezte.

A Pp. Novella a Pp. 202. §-ának kiegészítésével lehetővé teszi, hogy a fél *előkészítő iratban bírósági felhívás nélkül is előterjeszthessen kereset-, viszontkereset-, illetve ellenkérelem-változtatást*, valamint ezekkel összefüggésben álló perfelvételi nyilatkozatokat, így például a *keresetváltoztatással összefüggő tényelőadásokat és bizonyítási indítványokat is tehet*.

Fontos ugyanakkor hangsúlyozni, hogy miután a tényállítás megváltoztatása már nem minősül keresetváltoztatásnak, új tényállítások önállóan, bírói felhívás nélkül előkészítő iratban nem tehetők, mert ez alkalmat adhatna a per indokolatlan elhúzására.

A perfelvételi szak rugalmasabbá tételét célozza az a módosítás, ami lehetővé teszi a Pp. 203. § (4) bekezdésének módosításával, hogy a fél *több, különböző fajtájú perfelvételi iratot egy beadványban* terjeszthessen elő, amellyel elkerülhető ezen iratok azonos tartalmi elemeinek megismétlése. Lehetővé válik ezzel pl. az írásbeli ellenkérelem és a beszámítás egy perfelvételi iratban való előterjesztése. Ez ugyanakkor nem jelenti azt, hogy elegendő, ha a beadvány csak az egyik perfelvételi irat tartalmi előírásainak megfelel, hanem valamennyi, egy beadványban előterjesztett perfelvételi irat előírásainak meg kell, hogy feleljen.

esetben nem releváns, de korábban elő nem adott tény szükségessé tenné a keresetváltoztatás iránti kérelem megkövetelését és elbírálását. (185. § 215. §) Csak a releváns, elsődleges tények megváltoztatása vagy ilyen tények előadása minősül keresetváltoztatásnak, a nem releváns tények előadása nem keresetváltoztatás.

¹⁵ V.ö.: ZSITVA 2019, 491–492. pp.

¹⁶ Lásd: WALLACHER LAJOS: *A perfelvételi szak*. In: Polgári eljárásjog I. (szerk: Nagy Adrienn – Wopera Zsuzsa) Wolters Kluwer. Budapest, 2017. 269. p.

¹⁷ V.ö.: VÖLCSEY BALÁZS: *A perfelvételi szak jogértelmezési kérdései*. In: Magyar Jog 2020. 6. szám 332–339. pp.

¹⁸ Lásd erre vonatkozóan: CKOT 2019. április 15. 6. számú állásfoglalást: A perfelvételi szakban a fél keresetváltoztatást csak a törvényben nevesített [Pp. 7. § (1) bekezdés 16. pont, 203. § (1) bekezdés] perfelvételi iratban terjesztheti-e elő? A keresetváltoztatás nem perfelvételi irat, a perfelvételi szakban a fél akár bírói felhívás nélkül írásban benyújthatja, vagy szóban perfelvételi tárgyaláson terjeszthet elő.

3. Új tényállítás és a keresetváltogatás az érdemi tárgyalási szakban

Az érdemi tárgyalási szakot érintő szabályozás hátteréhez érdemes kitérni arra, hogy az osztott perszerkezet bevezetése okszerűen magával hozta, hogy a perfelvételi szakban tett perfelvételi nyilatkozatok [Pp. 183. § (1) bekezdés] a perfelvétel lezárásával rögzülnek, azokra nézve az érdemi tárgyalási szakban beáll a preklúzió és csak a Pp.-ben rögzített kivételes keretek között [Pp. 214. § (2) bekezdés] van lehetőség a perfelvételi nyilatkozatok megváltoztatására vagy új perfelvételi nyilatkozat megtételére. Kiemelendő, hogy a jogértelmezési vitákat lezárva a Pp. Novella a Pp. 183. § (1) bekezdésének kiegészítésével egyértelművé teszi, hogy a sikeres perindítást követően a perfelvételi szakban a keresetlevélben előadott nyilatkozatok már perfelvételi nyilatkozatnak tekintendők, mert azok nyilvánvalóan meghatározzák a jogvita kereteit. Tehát a keresetlevélben vagy valamely perfelvételi iratban, továbbá a perfelvételi tárgyaláson előadott tényállítás perfelvételi nyilatkozatnak minősül, ami rögzül a perfelvétel lezárásával.

A Pp. 214. § (3)-(5) bekezdésének kiegészítése azért vált szükségessé, mert, ha bármelyik fél az érdemi tárgyalási szakban kíván olyan tényre hivatkozni, amelyet önhibáján kívül nem tudott előadni a perfelvételi szakban, de ami releváns a jogvita eldöntése szempontjából, azt, ha nem jár kereset- vagy ellenkérelem változtatással, a Pp. 214. §-ába bevezetett új szabályok nélkül nem tehetné meg a Pp. 214. § (2) bekezdésében foglalt korlát miatt, hiszen az perfelvételi nyilatkozat megváltoztatásának tekintendő.

A Pp. Novella ezért meghatározza a perfelvétel lezárásával rögzült tényállításokhoz képest új tények előadásának feltételeit, és azt, hogy azokat a bíróság mikor veheti figyelembe.

A Pp. 214. §-ának (3) bekezdése meghatározza, hogy a perfelvételt lezáró végzés meghozataláig előadott tényállításhoz képest eltérő vagy további tény állításának kivételesen akkor van helye az elsőfokú ítélet meghozatalát megelőző tárgyalás berekesztéséig, ha a fél olyan tényre hivatkozik, amely önhibáján kívül, a perfelvételt lezáró végzés meghozatala után jutott tudomására, illetve következett be, vagy tudomására jutó, illetve bekövetkező tényre tekintettel válik a per eldöntése szempontjából jelentőssé. A Pp. Novella az e feltételeknek megfelelő tényekre bevezeti az *új tényállítás fogalmát*. Az önálló szabályozás megalkotását az indokolja, hogy az új tényállítás nem minden esetben eredményez kereset vagy ellenkérelem-változtatást.

Az új tényállítást a fél a tény bekövetkezésétől vagy az arról való tudomásszerzéstől számított tizenöt napon belül terjesztheti elő, valószínűsítve a tudomásszerzés időpontját és az önhiba hiányát. Ha a fél által előterjesztett tényállítás a feltételeknek megfelel, azt a bíróság figyelembe veszi, ellenkező esetben figyelmen kívül hagyja. Kiemelendő, hogy ezt a döntését a bíróság legkésőbb az ítéletében köteles megindokolni. Az indokolási kötelezettség ítéletben történő előírása biztosítja, hogy a fél számára legkésőbb az ítéletből kiderül, hogy a bíróság az általa előterjesztett új tényállítást milyen okból hagyta figyelmen kívül, amelyet a fellebbezésében – a Pp. 365. § (3) bekezdése alapján – vitathat.

Kiemelendő, hogy a Pp. Novella nem érinti azt a szabályozási koncepciót, mely szerint az érdemi tárgyalási szakban kizárólag az új tényállítás lehet az alapja a kereset- vagy ellenkérelem megváltoztatásának, a bíróságnak a perfelvételt lezáró végzés meghozatalát követő anyagi pervezetési tevékenységén kívül. Fontos arra rámutatni, hogy *bármelyik fél új tényállítása* alapul szolgálhat az ellenérdekű fél keresetének vagy ellenkérelmének megváltoztatására is.

A Pp. Novella kiegészíti az *utólagos bizonyítás* esetköreit [Pp. 220. § (1) bek. e) pont] gondolva arra a helyzetre, amikor az új tényállítás nem eredményez kereset- vagy ellenkérelem-változtatást, de szükségessé válik az új tényállítással összefüggésben további bizonyítási indítvány előterjesztése vagy további bizonyíték rendelkezésre bocsátása.

II. Összegzés

Az eddigi tapasztalatok azt mutatják, hogy a Pp. Novellával bevezetett változtatások találkoztak a jogkeresők és a jogalkalmazók várakozásaival és elősegítik a felek bíróság előtti igényérvényesítését. Ha azonban e módosításokat nem a jogalkalmazás, hanem a jogtudomány oldaláról értékeljük, akkor látnunk kell, hogy a jogalkotó, ha nem is sokat, de feladott eredeti tudományos álláspontjából, abból a dogmatikai következetességből, koherenciából és elvi tételekből, amit az új kódex a hatálybalépésekor megjelenített. Elegendő, ha a keresetlevél érdemi részében előadottakra, a keresetváltogatás fogalmának és a kereset érdemi részének egymástól való elválására vagy az ellenkövetelések előterjesztésére, továbbá a perfelvételi szak egyes módosításaira gondolunk. Úgy tűnik, a jogalkalmazás és a jogtudomány szempontjai néha nem esnek egybe.

Hasonló dilemmáról értekezett Magyary Géza több mint száz évvel ezelőtt az 1911. évi I. törvénycikk hatálybalépését követő harmadik évben megjelent „Tudományos perjog” c. művében. Magyary szerint „Új eljárási jogunk igen helyesen ahhoz az irányhoz szegődött, hogy a bírót minden eszközzel fel kell ruházni, hogy az igazságot a polgári perben is minél teljesebben kiderítse, legalább amennyire ezt a magánjog természete megengedi. Ő ne legyen báb a felek kezében, hanem, ha a felek pert akarnak, ő legyen annak lelke, vezető szelleme. E célra annyi hatalommal és annyi szabadsággal ruházza őt fel az új jog, amennyit sem korábbi jogunk nem adott neki, sem más új törvények fel nem ruháznak. És, ha mégis arról panaszkodnak, hogy új perrendünk leköti, szigorúan körvonalazott eljárási szabályok közé nyűgözi a bírót, erre igazán nincs más válaszuk, mint az, hogy az új jog még mindig nem talált kellő megértésre.”¹⁹ A Pp. Novella e megértést helyezte a tudomány szempontjai elé.

¹⁹ MAGYARY GÉZA: *Tudományos perjog*. In: Magyary Géza összegyűjtött dolgozatai. Magyar Tudományos Akadémia Kiadása. Budapest, 1942. 43. p.